

РЕЦЕНЗИЯ

*от доц. д-р Николай Иванов Цанев, СУ „Св. Климент Охридски“,
Факултет по науки за образованието и изкуствата
на дисертационен труд
за придобиване на образователната и научна степен „доктор“*

Област на висше образование: 1. Педагогически науки

Професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по ...

Докторска програма: Методика на обучението в детската градина и началното училище по домашен бит и техника

Тема на дисертационния труд: „Методи и техники за активно учене по технологии и предприемачество в начален етап“

Автор на дисертационния труд: Светослава Рангелова Соколова, задочен докторант към катедра „Начална училищна педагогика“ на Софийския университет „Св. Климент Охридски“

Научен ръководител: доц. д-р Любен Владимиров Витанов, Софийски университет „Св. Климент Охридски“

1. Общо описание на представените материали

Със заповед РД 38-112/22.02.2021 г. на Ректора на Софийски университет „Св. Климент Охридски“ съм определен за член на научното жури за провеждане на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Методи и техники за активно учене по технологии и предприемачество в начален етап“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в: Област на висше образование 1. Педагогически науки; Професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по ...; Докторска програма „Методика на обучението в детската градина и началното училище по домашен бит и техника“. Автор на дисертационния труд е Светослава Рангелова Соколова – докторант в задочна форма на обучение към катедра „Начална училищна педагогика“ с научен ръководител доц. д-р Любен Владимиров Витанов - Софийски университет „Св. Климент Охридски“.

Представеният от Светослава Соколова комплект материали на хартиен и електронен носител, в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на СУ, включва следните документи:

1. Заповед на Ректора за зачисляване в докторантура

2. Заповед на Ректора за отчисляване с право на защита
3. Автобиография
4. Дипломи за висше образование и приложението към тях – оригинал и по 3 копия от тях
5. Дисертационен труд в 4 екземпляра
6. Автореферат в 5 екземпляра
7. Удостоверение за положени изпити от индивидуалния план
8. Декларация за оригиналност и достоверност на представените материали
9. Отпечатани или приети за печат научни трудове, свързани с дисертационния труд.

Проучването на предоставените ми документи показва, че няма нарушения на процедурата. Докторантката е приложила шест броя публикации, от които едно участие в колективна монография и пет доклада в сборници от конференции. Изпълнени са и минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“ – представен дисертационен труд - 50 т., статии и доклади с научно рецензиране – 50 т., участие в национален научен или образователен проект – 15 т.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Светослава Рангелова Соколова е родена на 06.11.1974 г. в гр. София. Образователно-квалификационният ѝ профил включва: Магистър по специалността „Предучилищна и начална училищна педагогика“ в СУ „Климент Охридски“ – 2014 г. с придобита квалификация „Педагог, начален учител“; Магистър по специалността „Начална училищна педагогика с чужд език“ /английски език/ “ в СУ „Климент Охридски“ – 2016 г. с придобита квалификация „Учител по английски език в начален етап“; Магистър по специалността „Текстилна техника“ в Технически университет гр. София 1998 г. с придобита квалификация „Машинен инженер“; Придобита квалификация „Учител по учебни дисциплини за професионално и технологично обучение“ след завършен курс за следдипломна квалификация в СУ „Климент Охридски“ – ДИУУ, 2000 г.; Придобита четвърта професионално-квалификационна степен – 2018 г.; Придобита пета професионално-квалификационна степен – 2017 г.

Светослава Соколова взема участие в два научноизследователски проекта на СУ „Климент Охридски“: „Изследване и представяне на добри практики при прилагане на

иновативни методи на обучение в началния етап на обучение в базовите училища на СУ „Св. Кл. Охридски“ – 2014 г. и "Изследване възможностите на интерактивното обучение за подобряване на академичните постижения на студентите педагози" – 2019 г. Тя е активен участник в проекти за училищната практика: Проект „Твоят час“ с група за занимания по интереси „Крафти кидс“ - за креативност, генериране на идеи, творчество за ученици от начален етап 2018-2020 г.; Проект „Занимания по интереси“ - участие с група „Ножица и лепило“ – група за творчество за ученици от начален етап 2020-2021 г.

Професионално развитие – от 2019 г. до момента изпълнява длъжността „Заместник-директор по учебно творческата дейност“ в 112 Основно училище „Стоян Заимов“, гр. София. Изпълнява длъжността „Заместник директор по административно-стопанската дейност“ през периода 2018-2019 г. От 2015-2018 г. изпълнява длъжността „Учител по английски език“ в начален етап в 112 ОУ „Стоян Заимов“ през 2014-2015 г. е учител в целодневно обучение в 112 ОУ „Стоян Заимов“.

За времето на обучение по докторската програма Светослава Соколова има регистрирано участие в пет научни конференции, от които две са международни в Москва и Будва. Докторантката има седем публикации за периода 2018-2020 г. Съвместно с научния си ръководител доц. Любен Витанов, докторантката е и един от авторите на известния в методическите среди сборник „Методи и техники за активно учене“, издание на СУ „Св. Климент Охридски“. За периода на докторантурата е преминала редица външни и вътрешноинституционални обучителни курсове с придобити 12 квалификационни кредита като учител.

Придобити отлични дигитални компетенции – използване на Word, Excel, Power Point, работа с интерактивна бяла дъска, използване на софтуерната система Енвижън, използване на облачни платформи Google classroom, MS Teams. Администратор на платформите „MS Teams“ и „Школо“ за 112 ОУ „Стоян Заимов“.

Чуждоезиковите компетенции, които притежава докторантката са владееене на английски и руски език на високо равнище. В дисертационният труд преимуществено са използвани литературни източници на български и на английски език.

3. Познаване на проблема

Светослава Соколова има много добри познания и голям практически опит в областта на разработвания дидактически проблем. Извършеният анализ на цитираните

литературни източници, свързани с дисертационната тема, представянето и интерпретирането на изследвания проблем, проведената апробация, множеството публикации и практическия ѝ опит показват задълбочено познаване на разглежданата тематика и осъзнаване на нейната актуалност и перспективност, което оценявам високо. В дисертационния труд преимуществено са използвани литературни източници на български и на английски език.

4. Методика на изследването

Докторантката предлага структурирана процедурно-методическа характеристика на изследването, която дава възможност да се разкрият специфичните страни от изследваната област. Прави впечатление обаче, че експериментът е проведен само в София и Софийска област.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд с общ обем от 195 страници, от които 145 основен текст, а също и литература и приложения. Използвани са 140 източника, от които 80 са на латиница. Използвани са и множество актуални интернет сайтове.

Темата на дисертацията е актуална и значима, тъй като е посветена на въпроса за активното учене при деца от начална училищна възраст.

В увода се представят мотивите за избор на темата, свързани с важноста на методите за активно учене, процедурно-методическата характеристика на изследването.

Първата глава, озаглавена "МЯСТО НА АКТИВНОТО УЧЕНЕ В ОБУЧЕНИЕТО ПО ТЕХНОЛОГИИ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В НАЧАЛЕН ЕТАП", засяга въпроси като: основни характеристики на активното учене; видове методи и техники за активно учене; активното учене в началното училище; активното учене в учебните програми по технологии и предприемачество и др. Отделено е място и за преглед на активното учене в учебниците по технологии и предприемачество. Изложението съдържа обзор на теоретичните изследвания по темата за активното учене. Специално внимание Светослава Соколова обръща на различните авторови мнения и теоретични постановки за съдържанието на понятието „активно учене“, мястото на активното учене в училище, методите и техниките за активно учене в учебния предмет „Технологии и

предприемачество“. Представената информация коректно отразява и подкрепя идеите на докторантката и е в унисон с нейния замисъл.

Втората глава, озаглавена „МЕТОДИЧЕСКИ ПОДХОДИ И ВАРИАНТИ ЗА АКТИВНО УЧЕНЕ ПО ТЕХНОЛОГИИ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В НАЧАЛЕН ЕТАП“, е посветена на следните проблеми: конструирането на модел за прилагане на активно учене по технологии и предприемачество в начален етап; представяне и изясняване на различни методически подходи и варианти за активно учене по техника и технологии; предложени и обосновани са методически подходи и варианти за активно учене по технологии и предприемачество, а също и методически подходи и варианти за активно учене за дигитални умения по технологии и предприемачество. На базата на представените модели се извежда организацията на експерименталната работа, прави се общо представяне на повече от 120 методически варианти за активно учене.

Третата глава е със заглавие „АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО“. Тя е посветена на представяне на диагностичния инструментариум, както и на резултатите от емпиричното изследване. Използвани са тестове, казуси (проблемни ситуации), наблюдение за установяване на резултатите от проведеното експериментално обучение, математико-статистически методи за обработка на данните. Данните са богато онагледени с таблици и диаграми.

Заклчението и изводите (приносите) дават обща представа за извършената изследователска работа. Източниците на изследване са адекватни на темата на дисертационното изследване и на поставените цели.

6. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

В дисертационния труд могат да се открият следните по-важни приноси моменти с теоретичен и научно-приложен характер:

1. Проучено е много обширно поле от различни източници по темата на дисертацията и са изведени основни положения за активното учене и възможностите за прилагане в съвременното образование.

2. Систематизирани са класификациите на методите и техниките за активно учене през погледа на различни автори.

3. Приложена е авторова систематизация на методи и техники за активно учене в пет основни области, кореспондиращи на осемте ключови компетентности.

4. Успешно е апробиран експериментален педагогически модел за надграждане на знанията от традиционното учене чрез прилагане на активни методи и техники в часовете по технологии и предприемачество в начален етап. Това може да се определи като един от основните приноси на изследването.

5. Създадени и систематизирани са над 120 дидактически варианти за прилагане на техники за активно учене в часовете по технологии и предприемачество. Много успешно прилагане на техниките. Прави впечатление усетът към спецификата на работа в начален етап в областта на технологичното обучение. Ще бъде много полезно опитът на докторантката да се обобщи и публикува като методическо помагало за началните учители. Предложените техники са приложими и в други предметни области и това е много ценен момент, който също определям като важен принос.

6. Предложеният експериментален модел на обучение за съчетаване на традиционно обучение с активно учене е приложен в общински училища, получени са положителни резултати след проведената експериментална работа.

7. Разработен е диагностичен инструментариум за наблюдаване и оценяване на знанията, уменията и компетентностите на учениците, който е успешно апробиран в хода на изследователската работа.

8. Доказани са статистически значима разлика между контролната и експерименталната група и положително влияние на приложението на модела върху развитието на учениците – на техните инициативност и предприемачество, умения за решаване на проблеми, умения за учене, критично мислене.

7. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите на докторантката са основно в полето на изследваната област и са реално споделяне и популяризиране на опита и резултатите от изследователската работа.

8. Автореферат

Авторефератът отговаря на основните изисквания и отразява пълно и коректно съдържанието на дисертационния труд. Изпълнени са всички изисквания на правилниците и напълно обективно отразява основните резултати.

9. Критични забележки и препоръки

Нямам съществени забележки и препоръки.

10. Лични впечатления

Източниците на изследване са адекватни на темата на дисертационното изследване и на поставените цели. Научният труд е написан на много добър език и стил. Нямам никакво съмнение, че трудът е лично дело на авторката.

11. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Бих предложил на докторантката да продължи и задълбочи своите изследвани в избраната от нея тематика. Препоръчвам съобразяване с препоръките в рецензиите и становищата на членовете на научното жури. Разработените дидактически варианти да се популяризират чрез публикуване на методическо ръководство за учители.

12. Заключение

Дисертационният труд **съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката** и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на СУ „Св. Климент Охридски“.

Дисертационният труд показва, че докторантката Светослава Соколова **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Методика на обучението в детската градина и началното училище по домашен бит и техника“, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено в рецензираните дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да гласува за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ от Светослава Рангелова Соколова** в област на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.3 Педагогика на обучението по..., докторска

програма „Методика на обучението в детската градина и началното училище по домашен бит и техника“.

05.05.2021 г.

София

Рецензент:

(доц. д-р Николай Цанев)